

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Institutionum Juris Canonici Sive Primorum totius Sacrae
Jurisprudentiae Elementorum. Libri Quatuor**

Febeo, Francesco Antonio

Coloniæ Agrippinæ, 1704

VD18 13560743-001

Tit. XV. De Sententia excommunicationis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63052](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63052)

dantur, quæ satis explicent intentionem Legislatoris esse, ut inducatur absolutè pœna ante declaratoriam, aut nisi cæteroquin lex ipsa pœnalis esset inutilis, & inefficax. Huic sententiæ videtur favere Innoc. in c. cum nostris 6. de concess. prab. n. 1. aliique plures relati ab eod. Suar. ibid. n. 5. ubi concludit eandem esse probabiliorè: tum quia communis usus (ut ipse testatur) ita videtur tales leges interpretari; tum etiam quia non videtur deesse fundamentum in Jure: nam in c. cum secundum. 19. de hæret. in 6. decernitur ut bona hæreticorum sint ipso Jure confiscata, & tamen eorundem bonorum occupatio fieri non possit, nisi promulgata fuerit sententia criminis declaratoria.

T I T. XV.

De Sententia excommunicationis.

1. Inter reliquas pœnas, quæ per potestatem Ecclesiasticam infligantur, potissimum locum habent censuræ, per quas privatur homo, quando per illas punitur, spiritualibus bonis. Est autem censura triplex, videlicet excommunicatio, suspensio, & interdictum, ut sumitur ex c. quarenti 20. de verbor. signif. de quibus singulis agendum est, inito facto ab excommuni-

A a

catio

catione, quæ est præcipua censuræ species, *cap. corripiantur 17.24. q.3.*

2. Excommunicatio est censura Ecclesiastica separans Christianum, cui infligitur, à communione fidelium, ut colligitur ex *cap. omnis Christianus 32. 11. quæst. 3.* Ad hujus intelligentiam, sciendum est, communionem quam inter se fideles habent, triplicem esse, nempe purè internam, purè externam, & mixtam. Communicatio purè interna consistit in fide, charitate, gratia, aliisque supernaturalibus donis, quibus fideles Christo Domino tamquam Capiti uniuntur. Communicatio purè externa consistit in convictu purè externo, videlicet in colloquiis, contractibus, commerciis &c. Communicatio mixta consistit in usu, & administratione Sacramentorum tam activa quam passiva, in communibus suffragiis Ecclesiæ, in Divinis Officiis, & Ecclesiastica sepultura.

3. Communicatio itaque, cujus privatio per excommunicationem inducitur, propriè loquendo non est purè interna, quia hujus privatio vel nullatenus inducitur, vel supponitur antecedenter inducta per culpam lethalem, in cujus pœnam excommunicatio feratur; sed est alia duplex species communicationis, purè externæ scilicet & mixtæ, unde est antiquus ille versiculus. *Os, orare. vale, communitio, mensa negatur, diverso tamen modo ac rigore* pro

pro majori vel minori gravitate censuræ, ut ex dicendis patebit.

4. Duplex enim est excommunicationis species, quarum una dicitur excommunicatio major, alia excommunicatio minor, ut sumitur ex *cap. penult. de sentent. excomm.* Excommunicatio major vocari etiam solet anathema, quæ vox est Hebræorum propria, ut observat Hieron. *ad Galat. 1.* quamvis nonnumquam in Sacris Canonibus per anathema specialiter significetur excommunicatio major solemniter promulgata candelis accensis, & postea extinctis, aliisque cæremoniis ab Ecclesia institutis, de quibus sermo est in *c. debent 106. ii. q. 3.* quæ est poena omnium, quæ ab Ecclesia infligantur, gravissima, ut sumitur ex *c. cum non ab homine 10. de judiciis.*

5. Inter utramque hanc excommunicationis speciem plures differentiæ interveniunt. Primò enim differunt quoad effectus: nam excommunicationis minoris duo effectus recensentur, primò quod taliter excommunicatus privetur usu passivo, seu susceptione Sacramentorum, *cap. penult. de sent. excomm.* & insuper illicitè conferat, quamvis validè, Ecclesiastica Sacramenta, *cap. si celebrat. ult. de Cler. excomm.* secundò quod fit inhabilis ad obtinenda beneficia, ita ut si eligatur, ejus electio sit irritanda, ex *eod. c. si celebrat.*

6. Effectus autem excommunicationis majoris plures sunt. Primò enim ita excommunicatus privatur usu activo, & passivo Sacramentorum, nempe ut neque possit administrare neque recipere Sacramenta, *c. latores. 4. de Cler. excom. & c. cum illorum. 2. de sent. excom.* Secundò est privatus communibus Ecclesiæ suffragiis, seu subsidiis spiritualibus nomine Ecclesiæ factis, *c. à nobis 28. & c. sacris. 38. eod.* Tertio prohibetur interesse divinis officiis quæ fiunt à Ministris Ecclesiæ ad ea deputatis, *cap. responsio. 43. eod. & cap. alma mater. 24. eod. in 6.* Quarto est inhabilis ad obtinenda beneficia, *c. postulastis. 7. de Cler. excom.* Quintò est privatus omni usu seu executione jurisdictionis Ecclesiasticæ, *c. Audivimus. 4. 24. q. 1. & c. ad probandum. 24. de sent. & re judic.*

7. Sextò est exclusus ab omni communione forensi, ita ut exercere non possit officium publicum fori externi, & per exceptionem excommunicationis repelli possit in utroque foro, *c. Decernimus 8. de sent. excom. in 6. c. exceptionem 12. de exceptionib. & c. 1. eod. in 6.* Septimò est privatus omni communicatione civili & politica cum aliis fidelibus, ita ut excommunicato vitando non liceat taliter communicare, *cap. Nuper 29. & c. penult. de sent. excomm. aliisque juribus.* Octavò admitti non potest ad Ecclesiasticam sepulturam, saltem si sit excommunicatus

catus vitandus , ut cui non communicavimus vivo , neque communicemus defuncto, *cap. Sacris 12. de sepulturis.* Quod si contingat ipsum de facto in Ecclesiastico cæmeterio tumulari , si ab aliorum corporibus discerni poterit , exhuma- ri debet , & procul ab Ecclesiastica sepultura ja- ctari. Plura alia spectantia ad hos aliosque si- miles excommunicationis majoris effectus, vi- deri possunt apud Theologos.

8. Altera differentia inter majorem & mi- norem excommunicationem , est quod excom- municatio major, ut communiter fertur, num- quam infligitur nisi pro peccato mortali , *cap. Nullus 42. 11. q. 3. c. Ecce 18. 24. q. 3. & Trid. sess. 25. de refor. cap. 3.* At excommunicatio minor ferri etiam potest ob culpam venialem ut docet *Suar. de cens. disp. 4. sect. 4. n. 6.* Imo quamvis de jure ferri posset , & olim fortasse ferri soleret pro variis culpæ speciebus , nunc tamen usus est ut numquam incurratur nisi à communicanti- bus cum excommunicato vitando ; nisi tamen communicent in Divinis, aut in crimine crimi- noso , videlicet in eo crimine propter quod al- ius excommunicatus est , quia in istis casibus incurritur excommunicatio major, *cap. Signi- ficavit 18. c. si concubina 55. de sent. excomm. & c. Statuimus 3. eod. in 6.*

9. Excipiuntur tamen casus aliqui , in qui- bus aliquo modo communicantes extra Divina

& extra crimen criminofum cum excommunicatis, excufantur, qui casus veteri illo verficulo continentur: *Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.* Per *utile* permittitur communicatio illa, quæ ad fpiritualem falutem excommunicari conducit, ut puta fi eidem falutaria confilia præbeantur, *cap. Cum voluntate 54. de fent. excomm.* Per particulam *lex* intelligitur hic lex matrimonialis, ex qua lege permittitur uxori communicare cum marito excommunicato, *ex cap. Quoniam multos 103. 11. quæst. 3.* Per particulam *humile* permittitur fubjectis communicare cum iis quibus fubjecti funt in iis rebus, in quibus funt fubjecti, fupposito quod illorum fubjectio fit ex natura rei conjuncta cum cohabitatio & cohabitatione, *ex eod. c. Quoniam multos, c. c. fi vere 34. de fent. excomm.* Per particulam *res ignorata* excufantur qui cum excommunicatis ignoranter communicant, *ex eod. c. Quoniam multos.* Per particulam *necesse* permittitur communicatio cum excommunicato ob neceffitatem gravem tum ipfius excommunicati tum aliorum, fupposito quod eidem neceffitati provideri non poffit per non excommunicatum, *cit. c. Quoniam multos, c. Inter alia 31. c. cit. c. Si vere 34. de fent. excomm.*

10. Haftenus dicta de incurfu excommunicationis minoris propter communicationem cum excommunicatis, intelligenda funt relate ad

ad excommunicatos vitandos. Quinam autem sint excommunicati vitandi controvertitur inter Doctores. Olim omnis excommunicatus erat vitandus, ut colligitur ex *c. Cum non ab homine 14. eod.* Postea in Concil. Constantiensi edita fuit constitutio *Ad evitanda scandala*, quæ refertur à *S. Antonino 3. p. tit. 25. cap. 3.* in qua statutum fuit ut nemo teneatur abstinere à communicatione cum excommunicato, nisi sit publicè denunciatus, aut nisi notoriè sacrilegas manus in Clericum injecerit. Huic constitutioni aliquam moderationem apposuit Concilium Basileense *sess. 20.* in fine sub tit. *de excommunicatis non vitandis*, ut scilicet non solum publicè denunciatus, & non solum notorius Clerici percussor, sed etiam quicumque notorius excommunicatus, quamvis non denunciatus, vitandus sit.

11. Hinc orta est controversia inter Doctores utrum servanda sit constitutio Concilii Constantiensis, an constitutio Basileensis? sunt qui sentiant pro Basileensi, quos refert Suar. *de cens. disp. 9. sect. 2. n. 4.* eamque Fagnan. *in cap. Quod à Prædecessore 1. de schismat. n. 53. & seqq.* censet fuisse confirmatam pro tota Ecclesia à Conc. Later. sub Leone X. Oppositum docent plures graves Doctores quos citat & sequitur idem Suar. *ibid. n. 5.* Castrop. *de cens. disp. 2. puncto 4. n. 5.* & Guttier. *Canon. quest. lib. 1. c. 1.* qui testan-

tur constitutionem Constantiensem esse usu receptam, & Ecclesie consuetudine, quæ est optima legum interpret. Ad id autem quod opponitur ex Concil. Later. sub Leone X. respondet Suar. in loco citato quod ibi non agebatur de lege ferenda aut observanda circa hoc pro universa Ecclesia, sed solum de Concordatis inter Pontificem & Gallos. Videri possunt Authores citati.

12. Illud tamen hac in re extra controversiam est, quod omnes excommunicati, quamvis sint tolerati, teneantur abstinere à communicatione cum aliis fidelibus. Ratio est ex ipsa Constit. Constantiensi: quia scilicet permissio communicationis cum excommunicatis toleratis, ubi illa locum habet, non est inducta in favorem ipsorum excommunicatorum, sed solum in favorem aliorum fidelium: quare pro ipsis excommunicatis perseverat jus antiquum, quo generaliter prohibetur communicatio cum excommunicatis.

13. Tertia demum differentia inter majorem, & minorem excommunicationem, est quod excommunicatio minor numquam ferri solet ab homine, hoc est per sententiam judicis, sed solum fertur à jure, seu à lege illam imponente, idque non nisi pro casu communicationis cum excommunicato ut explicatum est: at excommunicatio major ferri solet tum ab homine, tum à Jure.

14. Inter sententiam excommunicationis majoris latam ab homine, & inter latam à Jure, plures differentia sunt. Inter reliquas ea est, quod sententia excommunicationis lata à Jure est perpetua ex natura sua, & tamdiu durat, quamdiu lege aut consuetudine contraria non abrogatur; at sententia excommunicationis lata ab homine non incurritur, nisi quamdiu durat ejus, qui illam tulit, jurisdictio: quamvis si quis illam contraxerit antequam cessaret ea jurisdictio, permaneret illa ligatus etiam extincta eadem jurisdictio quamdiu non absolveretur.

15. Præterea sententia excommunicationis à Jure fertur pro delictis futuris, quamvis executionem non habeat nisi quando delicta patrata sunt, nullamque monitionem necessario prærequirit, quia ipsa lex gerit vices monitionis; at sententia excommunicationis ab homine fertur etiam pro delictis præteritis, ac non nisi præmissa trina monitione, aut saltem unica tribus æquivalente, posito scilicet triplici temporis interstitio, quorum primum pro prima monitione sit, secundum pro secunda, tertium pro tertia, c. *Sacro* 48. de sent. excomm. & c. *Constitutionem* 9. eod. in 6. Alioquin Judex, monitione non præmissa præsentibus personis idoneis, per quas (si necesse fuerit) possit probari, excommunicationis sententiam ferens interdicitur ab ingressu Ecclesiæ per mensem unum.

num, alia etiam poena mulctandus, si visum fuerit expedire, ex eod. cap. *Sacro*. Item in cap. 1. eod. in 6. præcipitur, ut quisquis excommunicat, excommunicationem in scriptis proferat, & causam excommunicationis expressè conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum autem huiusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere intra mensem si fuerit requisitus, super qua requisitione faciendum est publicum instrumentum, vel litteræ testimoniales conficiendæ sigillo authentico consignatæ. Quod si quis iudicium huiusmodi constitutionis temerarius extiterit violator, ab ingressu Ecclesiæ & Divinis officiis per mensem unum suspenditur. Quæ eadem servari quoque debent in ferendis sententiis suspensionis & interdicti.

16. Sententia excommunicationis ab homine ferri non potest nisi ab habente potestatem vel Ordinariam vel delegatam excommunicandi. Potestatem ordinariam habent qui sunt in officio seu Dignitate Ecclesiastica constituti, cui in perpetuum annexa est iurisdictio Ecclesiastica in foro externo. Potestatem delegatam habent, quibus illa competit ex speciali commissione, quæ de Jure ordinario fieri non potest laico, aut Clerico conjugato, aut mulieri, sed solum Clerico gaudenti Clericalibus privilegiis.

17. Quem-

17. Quemadmodum autem excommunicationem ferre non potest nisi Superior & habens in foro externo jurisdictionem Ecclesiasticam ; ita nec excommunicatione ligari , nisi subditus ejusdem jurisdictionis Ecclesiasticæ , qui sit capax præcepti : Hinc excommunicari non possunt qui baptizati non sint , aut ex baptizatis qui nondum sint rationis compotes , aut qui deliquerint extra territorium Episcopi excommunicantis , ex *c. 2. de constit. in 6.* Superiores tamen Religiosorum ubilibet possunt suos subditos excommunicare , quia eorum jurisdictio non derivatur ex territorio in personas , sed spectat immediatè ipsas personas , ut notat Castrop. *de cens. disp. 2. puncto 3. num. 3.* Item Communitas seu Universitas qua talis excommunicari non potest , ne scilicet contingat aliquem innocentem in eadem communitate excommunicatione ligari , ut expressè decernitur in *c. Romana 5. de sent. excomm. in 6.* quamvis cæteroquin aliud obtineat in suspensione & interdicto , de quibus infra.

18. Excommunicatio semel incurfa non aliter tollitur quam per absolutionem , pro qua non est in jure ulla forma præscripta , nisi tamen danda sit absolutio judicialis , pro qua servandus est ritus statutus in *cap. A nobis 28. de sent. excom.* Ut autem absolutio validè præstetur , requiritur in absolvente potestas , quæ re-
latè ad censuras ab homine specialiter latas re-

peritur in eo ipso qui tulit, nisi ei fuerit prohibitum, item in ejus successore, superiore pleno jure, ejusve delegato, ut colligitur ex *c. Pastoralis* 11. §. *Præterea de off. Jud. Ordin.* favetque *c. 1. de reg. jur.* & *l. Nihil tam naturale* 35. ff. *eod.* Dixi *nisi ei fuerit prohibitum*: quia in Jure Canonico plures sunt casus, in quibus Authori censuræ non permittitur absolutio, ut videre est in *c. Grave* 29. *de præb. cap. Tua nos* 19. *de sent. excomm.* aliisque juribus relatis à Castrop. *disp. 1. de cens. puncto* 11. §. 4. n. 4.

19. Quod autem attinet ad censuras à jure latus, distinguendum est: vel enim sunt censuræ reservatæ ipsi Authori, vel non sunt reservatæ. primi generis censuræ absolvi non possunt nisi ab eo cui reservatæ sunt, vel ab ejus successore, aut superiore pleno jure, ejusve delegato: alterius generis censuras relaxare potest relate ad suos subditos qui jurisdictionem Ecclesiasticam habet in foro externo, ut colligitur ex *c. Nuper* 29. *de sent. excomm.* ubi dicitur quod cum conditor Canonis absolutionem sibi specialiter non retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem aliis relaxandi.

20. In mortis tamen articulo omnes Sacerdotes (ne aliquis pereat), quoslibet poenitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt, ut expressè conceditur à Trid. *sess. 14. c. 7.* sumiturque etiam ex *c. Eos qui* 22. *de sent.*

excomm. in 6. ubi etiam decernitur ut si postea periculum cessaverit, teneatur absolutus se præsentare ei à quo de jure fuerat absolvendus, recepturus humiliter mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicatus fuerat, & satisfactorius pro ut justitia suadebit: alioquin in eandem sententiam ipso jure recideret.

21. Absolutio ab excommunicatione dari potest non solum viventibus, sed etiam mortuis, *ex c. Anobis 28. de sent. excomm.* Excommunicatus enim quamvis signa pœnitentiæ ante mortem dederit, & ab omnibus peccatis à Deo absolutus decesserit, si tamen absolutio- nem ab excommunicatione ante mortem non receperit; adhuc censetur censura ligatus in ordine ad privationem suffragiorum Ecclesiæ, & Ecclesiasticæ sepulturæ: potest tamen in eo casu & debet ab Ecclesia absolvi juxta modum & ritum in *ead. c. Anobis* præscriptum.

22. Demum pro recta intelligentia Sacrorum Canonum, notandum est *ex c. penult. de sent. excomm.* nomen excommunicationis absolute & sine addito prolatum, semper intelligi debere de excommunicatione majori, quod est jus speciale in re præsentis, quia cæteroquin in aliis materiis pœnalibus verba dubia solent plerumque intelligi de pœna minori, juxta *cap. In pœnis 49. de reg. jur. in 6. & l. Interpretatione 24. ff. de pœnit.*